
Vergaderjaar 2025-2026

36 800 X Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2026

F **TWEDE VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR BUITENLANDSE ZAKEN, DEFENSIE EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING¹**
Vastgesteld 16 juni 2026

Het voorliggende wetsvoorstel heeft de leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking aanleiding gegeven tot het maken van de volgende nadere vragen en opmerkingen.

Inleiding

De leden van de **SP**-fractie danken de regering voor de beantwoording van hun vragen. Deze leden constateren echter dat een aantal vragen niet of slechts gedeeltelijk is beantwoord. Zij hebben daarom nog de volgende vervolgvragen.

De leden van de **Volt**-fractie stellen de antwoorden van de regering op prijs. Deze antwoorden geven echter wel aanleiding tot een aantal vervolgvragen.

Het lid van de **fractie-Visseren-Hamakers** dankt de regering voor de beantwoording tot zover. Zij heeft nog de volgende aanvullende vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

1. De leden van de SP-fractie vroegen de regering een raming te geven van de totale defensie-uitgaven van het Europese deel van de NAVO in 2035, indien wordt voldaan aan een norm van respectievelijk 3,5% en 5% van het bbp. De regering geeft hierop geen raming, maar verwijst naar de Nederlandse uitgaven en naar politieke keuzes van andere NAVO-landen.² Kan de regering alsnog een indicatieve berekening maken op basis van de door haar gehanteerde uitgangspunten, bijvoorbeeld uitgaande van een gemiddelde economische groei van 1,5% per jaar? Indien de regering van oordeel is dat een dergelijke berekening niet mogelijk is, welke noodzakelijke parameters ontbreken daarvoor volgens haar?
2. De leden van de SP-fractie verwezen naar de door de NOS gepubliceerde vergelijking van defensiebudgetten, manschappen en materieel van Rusland enerzijds en de NAVO respectievelijk het Europese deel van de NAVO anderzijds. Op de vraag in hoeverre deze cijfers volgens de regering een juist beeld geven van de militaire verhoudingen wordt niet ingegaan. Kan de regering alsnog expliciet aangeven of deze cijfers naar haar oordeel een realistisch beeld geven van de militaire krachtsverhoudingen? Indien dat niet het geval is, op welke punten zijn deze cijfers volgens de regering onvolledig? Beschikt de regering over andere cijfers of analyses die een wezenlijk ander beeld laten zien? Zo ja, kan zij deze met de Kamer delen?

¹ Samenstelling:

Van Apeldoorn (SP), Bakker-Klein (CDA), Van Ballekom (VVD), Beukering (Fractie-Beukering), Van Bijsterveld (JA21), Croll (D66), Crone (GroenLinks-PvdA), Dessing (FVD) (ondervoorzitter), Van Gasteren (Fractie-Van Gasteren), Goossen (BBB), Van der Goot (OPNL), Hartog (Volt), Huizinga-Heringa (CU) (ondervoorzitter), Karimi (GroenLinks-PvdA), Marquart Scholtz (BBB), Martens (GroenLinks-PvdA), Moonen (D66), Nicolai (PvdD), Petersen (VVD) (voorzitter), Van Rooijen (50PLUS), Roovers (GroenLinks-PvdA), Van de Sanden (fractie-Van de Sanden), Van Strien (PVV), Thijssen (GroenLinks-PvdA), Van Toorenburg (CDA), Visseren-Hamakers (Fractie-Visseren-Hamakers), Vogels (VVD), De Vries (SGP), Walenkamp (Fractie-Walenkamp)

² *Kamerstukken I*, 2025-2026, 36800 X, E, p. 6 - 7.

3. De regering stelt dat Rusland volgens de MIVD binnen gunstige omstandigheden binnen een jaar na beëindiging van de gevechtshandelingen in Oekraïne voldoende gevechtskracht kan genereren om een regionaal conflict tegen de NAVO te initiëren.³ Daarmee is echter nog niet ingegaan op de vraag hoe dit zich verhoudt tot de bestaande militaire verhoudingen. Kan de regering toelichten waarom een mogelijke Russische capaciteit om een regionaal conflict te beginnen automatisch betekent dat de huidige collectieve verdediging van de Europese NAVO-landen onvoldoende zou zijn? Deelt de regering de opvatting van deze leden dat het vermogen om een conflict te initiëren niet hetzelfde is als het vermogen om een conflict succesvol te voeren of NAVO-grondgebied te veroveren?
4. De leden van de SP-fractie vroegen of een bijna verdubbeling van de defensie-uitgaven noodzakelijk is indien de Europese NAVO-landen reeds aanzienlijk meer uitgeven aan defensie dan Rusland. Op deze vraag wordt niet inhoudelijk ingegaan.⁴ Kan de regering alsnog toelichten waarom een stijging van ongeveer 2% naar 3,5% van het bbp noodzakelijk is, gegeven het bestaande verschil in defensie-uitgaven tussen Rusland en de Europese NAVO-landen? Welke concrete militaire capaciteiten of tekortkomingen kunnen niet worden opgelost binnen een lager uitgavenniveau?
5. De leden van de SP-fractie vroegen of de regering rekening houdt met een mogelijk actie-reactiemechanisme, waarbij hogere NAVO-uitgaven aanleiding kunnen vormen voor verdere verhoging van Russische defensie-uitgaven. Op deze vraag wordt uitsluitend verwezen naar het antwoord op de voorgaande vraag.⁵ Kan de regering alsnog reflecteren op het risico van een wapenwedloop? Acht de regering het mogelijk dat wederzijdse militaire opbouw de internationale veiligheid in bepaalde omstandigheden juist kan ondermijnen? Hoe wordt dit risico betrokken bij de besluitvorming over verdere verhoging van defensie-uitgaven?
6. De leden van de SP-fractie vroegen waar de grens ligt tussen een weerbare samenleving en militarisering van de samenleving. De regering gaat in op het belang van maatschappelijke weerbaarheid, maar niet op de gestelde vraag.⁶ Kan de regering alsnog aangeven welke criteria zij hanteert om te beoordelen of maatregelen bijdragen aan maatschappelijke weerbaarheid zonder dat sprake is van militarisering van maatschappelijke instellingen, onderwijs, publieke voorzieningen of het publieke debat?
7. De leden van de SP-fractie vroegen naar de maatschappelijke kosten en baten van de voorgenomen structurele verhoging van de defensie-uitgaven met circa 19 miljard euro. Tevens vroegen zij welk effect het alternatief van een gedeeltelijke inzet van deze middelen voor verhoging van minimumloon en uitkeringen zou hebben op de armoede.⁷ Kan de regering alsnog ingaan op deze vragen? Is zij bereid een indicatieve berekening te laten maken van het effect op de armoede indien bijvoorbeeld 9,5 miljard euro structureel zou worden ingezet voor verhoging van het minimumloon met behoud van de koppeling aan uitkeringen? Indien niet, waarom niet?

Vragen en opmerkingen van de leden van de Volt-fractie

Met betrekking tot de controles aan de binnengrenzen van de EU hebben de leden van de Volt-fractie uit het door de regering aangeboden materiaal zelf hun berekeningen gemaakt.⁸ Deze leden hebben echter wel behoefte aan een verificatie van de feiten. Derhalve willen zij aan de regering vragen om de rekensommen te bevestigen of te corrigeren daar waar nodig.

De meest complete set cijfers die de regering verschaft gaat over de periode 9 december 2024 t/m 8 september 2025. Dit is een periode van 9 maanden. De conclusie uit deze cijfers is dat op jaarbasis de koninklijke marechaussee ongeveer 10.000 uren besteedt aan interne grenscontroles. Deze dienen ter voorkoming van irreguliere immigratie en grensoverschrijdende criminaliteit. Met een brutosalaris van zo'n 36 euro

³ *Kamerstukken I, 2025-2026, 36800 X, E, p. 7.*

⁴ *Idem, p. 7.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Idem, p. 9-10.*

⁷ *Idem, blz. 10.*

⁸ *Kamerstukken I, 2025-2026, 36800 X, E, p. 11-12.*

per uur komt dat dus neer op een totaal van 360.000 euro. Het betekent ook dat de Koninklijke Marine zo gemiddeld 28 uur per dag aan interne grenscontroles besteed. Ervan uitgaande dat dit nooit alleen gebeurt, betekent dit effectief ten hoogste 14 uur per dag om alle Nederlandse binnengrenzen te controleren. Nederland heeft 840 grensovergangen op land, zo stellen de leden van de Volt-fractie vast.

Het resultaat van deze controles is dat over de periode van 9 maanden 470 personen de toegang tot Nederland is geweigerd. In termen van het netto verkeer tussen Duitsland en Nederland zijn er netto 200 (690-490) meer vreemdelingen in Nederland gebleven dan wanneer zowel Duitsland als Nederland geen interne grenscontroles hadden gehad. Het nettoresultaat met België bedraagt 60 (120-60). Er is geen informatie of aan de grens geweigerde vreemdelingen niet via een andere route Nederland alsnog hebben verlaten of zijn binnengekomen.

Herkent de regering deze cijfers? Ook al gaat het om een beperkt bedrag, is de regering het met de leden van de Volt-fractie eens dat het draagvlak voor een veiligheidsbijdrage aan defensie wordt verkleind door ondoelmatige en ineffectieve uitgaven in de defensiebegroting onder te brengen? Worden ook vluchten van privéjets in de risicoafweging ten aanzien van grensoverschrijdende criminaliteit meegenomen? Welk percentage privéjetvluchten is effectief door de Koninklijke Marechaussee gecontroleerd gedurende de rapportageperiode? Wanneer denkt de regering dat interne grenscontroles, die volgens het Schengenverdrag tijdelijk moeten zijn, niet langer nodig zijn? Heeft de regering hierover met de Europese Commissie gecommuniceerd? Hoe heeft de Europese Commissie gereageerd? Heeft de regering overleg met Duitsland gehad over het afschaffen van interne grenscontroles? Wat is daarvan het resultaat?

Vragen en opmerkingen van de het lid van de fractie-Visseren-Hamakers

Uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer⁹ blijkt dat de (fysieke en digitale) beveiliging van militaire objecten al jarenlang onder de maat is, en dat coördinatie en implementatie van de bredere veiligheidsstrategie achterblijft.

1. Hoe verhoudt deze constatering zich tot de huidige enorme uitgaven van het ministerie van Defensie? Welk deel van deze investeringen betreft het beveiligen van militaire objecten en de bredere veiligheidsstrategie?
2. Is de regering het met het lid van de fractie-Visseren-Hamakers eens dat de doelmatigheid en doeltreffendheid van de grote investeringen in defensie onder druk komen te staan als de beveiliging en de implementatie van de veiligheidsstrategie niet op orde is?
3. Wat doet de regering om de 'defensie van defensie' (beveiliging van militaire objecten) op orde te krijgen?
4. Wat doet de regering om de coördinatie en implementatie van veiligheidsstrategie op orde te krijgen?

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking ziet met belangstelling uit naar de nota naar aanleiding het tweede verslag en ontvangt deze graag zo spoedig mogelijk. Bij tijdige ontvangst van de nota naar aanleiding van het tweede verslag **vóór vrijdag 19 juni 2026, 16:00 uur** acht de commissie het wetsvoorstel gereed voor plenaire behandeling voorafgaand aan het zomerreces.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking,

⁹ Algemene Rekenkamer, 'Staat van de Rijksverantwoording 2025 – Nu presteren voor de toekomst', mei 2026., blz 22

Petersen

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en
Ontwikkelingssamenwerking,
Van Luijk